

Projektrapport

Social License to Operate

Arbetet har utförts inom det strategiska innovationsprogrammet SIP STRIM

SIP | STRIM

Lennart Gustavsson, Karin Beland Lindahl, Sabine Mayer
Georange och Luleå Tekniska Universitet

November 2017

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Inledning	3
”Social License to Operate” – vad är det?	5
“Social License to Operate” i en svensk praktik.....	9
Mötesplats – STRIM.....	14
Rekommendationer till STRIM	16
Bilaga a; Källor och vidare läsning om SLO – vad är det?.....	21
Bilaga b; Källor och vidare läsning om SLO i en svensk praktik.....	22
Bilaga c; Publikationslista.....	25
Bilaga d; Invitation to Research Workshop	26
Bilaga e; Läs mer	29
Bilaga f; Intervjuer/samtal	30
Bilaga g; Mötesplats - STRIM	37
Bilaga h; Urval av seminarier/mötesplatser	40

Inledning

Gruvindustrin har blivit alltmer ifrågasatt av det omgivande samhället, och industrins betydelse för social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet uppmärksammas i ökande utsträckning. Industrins relationer med det omgivande samhället är idag mångfacetterad och spelplanen för hur och var gruvindustrin kan verka har förändrats. I STRIM:s (Strategiska innovationsprogrammet för svensk gruv- och metallutvinnande industri) forsknings- och innovationsagenda definieras Social License to Operate (SLO) som ett av nio områden som ska bidra till målet att svensk gruvindustri blir ett föredöme när det gäller social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Detta förutsätter bland annat bättre dialog och relationer med det omgivande samhället. Mot denna bakgrund beviljade Vinnova i november 2016 det av GEORANGE sökta strategiska projektet Social License to Operate. Projektet är en del av utlysningen "Enskilda projekt STRIM 2016". I den här rapporten redovisas projektets aktiviteter, resultat och rekommendationer till STRIM.

Målet med det strategiska projektet är att definiera och operationalisera begreppet SLO, samt föreslå kommande steg för STRIM:s arbete mot de långsiktiga mål som definieras i den egna agendan. Syftet är också att etablera en mötesplats för dialog med bred representation från olika intressegrupper. Följande aktiviteter har genomförts inom ramen för projektet:

1. Vetenskaplig kunskapsöversikt (litteraturstudier)
2. Analys och syntes av befintlig data och befintliga studier
3. Forskarworkshop om SLO
4. Identifiering av användbara verktyg och handböcker
5. Intervjuer och samtal med nyckelaktörer
6. Planering av Mötesplats – STRIM
7. Deltagande i relevanta seminarier och evenemang

En tvärvetenskaplig forskargrupp bestående av Karin Beland Lindahl (statsvetenskap LTU), Gregory Poelzer (statsvetenskap LTU), Simon Matti (statsvetenskap LTU), Anna Zachrisson (statsvetenskap UmU), Lena Abrahamsson (arbetsvetenskap LTU), Eugenia Segerstedt (arbetsvetenskap LTU) och Martin Karlsson (arbetsvetenskap LTU) har bidragit till genomförandet av de vetenskapliga delarna av projektet, dvs. punkt 1-3 ovan. Georange, Lennart Gustavsson, har ansvarat för punkt 4-6.

Inom ramen för projektet har befintlig tidigare opublicerad data analyserats och syntetiserats (punkt 2 ovan). Det arbetet har resulterat i ett antal nya vetenskapliga publikationer (se bilaga c). Dessutom har befintlig vetenskaplig litteratur om SLO analyserat i syfte att klargöra kunskapsläget samt begreppets relevans för svenska förhållanden (punkt 1 ovan). Dessa aktiviteter ligger till grund för de populärvetenskapliga sammanfattningar som presenteras i avsnitt 2 och 3 i denna rapport. Den tredje maj 2017 genomfördes en forskarworkshop (punkt 3 och bilaga d) som bidragit till kunskapsöversikten och genererat idéer och förslag om framtida forskningsbehov (se rekommendationer i avsnitt 5). I enlighet med punkt 4 ovan har användbara handböcker och policydokument identifierats och samlats ihop under rubriken "Läs mer" (bilaga e). De intervjuer som genomförts med olika aktörer (punkt 5) har sammanställts och skriftliga sammanfattningar finns presenterade i bilaga f. I intervjuerna har aktörerna har gett sin syn på begreppet SLO samt bidragit med synpunkter på idén om en ny mötesplats. I syfte att genomföra "Mötesplats-STRIM" (punkt 6 ovan) engagerades en professionell processledare och en detaljerad plan för genomförande finns färdig (bilaga g). Ambitionen att få alla relevanta intressen representerade på det planerade mötet kunde inte förverkligas inom de tidsramar som

stod till förfogande i det här projektet men förberedelsearbetet genererade värdefulla erfarenheter och lärdomar inför framtiden, (se avsnitt 4). Under projekttiden har kontakter tagits med många olika aktörer med skiftande syn på gruvetablering och mineralutvinning. Detta har, förutom ovan nämnda aktiviteter skett genom deltagande i diverse seminarier/evenemang (bilaga h). Utifrån de samlade resultaten och erfarenheterna har projektgruppen till sist formulerat ett antal rekommendationer för STRIM:s fortsatta arbete mot de mål som finns beskrivna i STRIM:s agenda. (se avsnitt 5).

Den här rapporten gör inga anspråk på att vara heltäckande eller fullständig. Den ska ses som ett avstamp för vidare studier och diskussion om SLO-begreppets betydelse och SLO-relaterade aktiviteters relevans i en svensk kontext.

”Social License to Operate” – vad är det?

Begreppets historia och utveckling

Begreppet ”Social License to Operate” myntades av Jim Cooney, Placer Dome, inför ett möte med Världsbanken 1997. Det avsåg då att skapa medvetenhet om de lokala effekter som ansvarslös gruvdrift kan ge upphov till i länder som saknar effektiv lagstiftning och myndighetskontroll. Begreppet har alltså sitt ursprung i industrin och var till att börja med en metafor som liknade lokalsamhällets godkännande med statens makt att bevilja formella tillstånd (”license”). Under 2000-talet har begreppet fått spridning som ett mer generellt ledningsverktyg och under de sista tio åren har det även använts flitigt inom akademien.

SLO-begreppets roll i Sverige

Sverige har en lång historia av gruvdrift och de svenska gruvföretagen LKAB och Boliden har interagerat med lokalsamhällen, lokalbefolkning och anställda i mer än hundra år. Relationerna mellan företag och lokala aktörer har varierat över tid och från plats till plats, men begreppet SLO har inte använts i någon nämnvärd omfattning. Frågor som handlar om lokal acceptans har istället hanterats inom ramen för andra begrepp, till exempel Corporate Social Responsibility (CSR). Under senare tid har fler utländska företag etablerat sig i Sverige och en del har tagit med sig sina SLO-relaterade arbetssätt. En fråga är vad SLO, som utvecklats i en mer liberal marknadsorienterad Anglosaxisk miljö, innebär i den svenska välfärdsstaten?

Vad innehåller en SLO?

Det finns ingen entydig definition av SLO. I bred bemärkelse uttrycker, eller mäter, begreppet kvalitén på en relation, till exempel mellan ett gruvföretag och lokalbefolkningen där företaget har verksamhet. Ofta definieras det i termer av lokala, och andra viktiga aktörers, acceptans för en viss verksamhet. I den akademiska litteraturen finns olika metoder för att värdera, eller mäta, graden av acceptans eller godkännande, till exempel i termer av legitimitet, trovärdighet och tilltro. Alla är dock överens om att en SLO *ges* av ”lokalsamhället”, *förtjänas* av företaget och handlar om att möta lokala aktörers förväntningar om lokal nytta och hållbarhet. En SLO kan alltså ses som ett informellt – och föränderligt – kontrakt som existerar vid sidan av det formella regelverket. Tre viktiga frågor handlar därför om hur begreppet förhåller sig till de *existerande regelverken*, *lokalsamhället*, samt begreppen *hållbar utveckling* och *social hållbarhet*.

Hur förhåller sig SLO till stat och regelverk?

De formella regelverken reglerar spelplanen för hur företag och lokala aktörer kan interagera med varandra och är därför viktiga även om SLO är en frivillig och informell företeelse. SLO kan ses som ett instrument som kan fylla glapp som uppstår mellan regelverk och marknadsdrivna behov och processer. Några centrala frågor är om SLO då förmår hantera vidden av frågor som är relevanta (och inte adresseras av regelverken); hur SLO-relaterade processer påverkar de existerande regelverken; och om frivilliga instrument kan, och bör, ersätta statliga regler? Forskningslitteraturen ger inga entydiga svar och det finns stora kunskapsluckor inom fältet. Vissa forskare menar att SLO kan bidra till innovativa lösningar som går längre än vad lagen kräver vilket i sin tur kan gynna lokalbefolkningen och driva på nödvändiga förändringar i lagstiftning och stat. Andra menar att SLO kan användas för att legitimera bristfälliga verksamheter, och att staten då lockas att ta sin hand från frågor som den egentligen bör ta ansvar för. Den svenska prövningen av ny gruvverksamhet är uppdelad i ett antal steg och formella krav på samråd med lokala aktörer kommer relativt sent. I början av processen finns alltså ett glapp mellan vad de formella reglerna föreskriver och företagens behov av att försäkra sig om ett lokalt stöd, dvs. ett utrymme för frivilliga initiativ i linje med SLO. Men en viktig fråga är hur de lokala aktörerna uppfattar sådana initiativ och om förändringar av de formella regelverken vore ett bättre alternativ.

SLO och lokalsamhället?

SLO handlar om *lokalsamhällets* ("local community") acceptans och godkännande. Det betyder att innehållet i en SLO bör avspegla de lokala aktörernas värderingar, föreställningar och förväntningar. Men vad menas då med ett *lokalsamhälle*, vem är lokal och vem kan representera bredden av lokala synsätt? Frågan om representation är central men problematisk. Det relevanta lokalsamhället kan vara svårt att avgränsa både geografiskt och intressebaserat. Vissa forskare menar att processen att erhålla och upprätthålla en SLO inte kan begränsas till samspelet mellan ett företag och aktörer på platsen där gruvan är belägen. En annan viktig fråga handlar om hur en SLO förtjänas, tilldelas eller förloras. Forskningslitteraturen är full av exempel på hur ojämna maktrelationer, svårörensbara förväntningar, skilda värderingar och olika världsbilder har försvårat SLO-relaterade processer, inte minst när urfolk varit inblandade. Trots detta menar vissa forskare att SLO-begreppets framväxt inneburit att makt förflyttats från företag till lokalsamhällen. Andra är mer skeptiska och problematiserar frågan om vilken nivå av stöd som krävs för att en SLO ska existera. Skeptikerna framhäver till exempel att avsaknad av öppna protester felaktigt kan tolkas som acceptans, och att det bakom en majoritets stöd kan finnas viktiga grupper vars åsikter marginaliseras.

Befintlig forskning är alltså inte entydig när det gäller den lokala nyttan av SLO-relaterade aktiviteter. Flera forskare menar dock att de *kan* leda till att lokalsamhällets deltagande, makt och inflytande ökar, till bättre och mer förtroendefulla relationer samt till en mer inkluderande dialog som ibland kan leda till samsyn. Mycket lite av denna forskning bygger dock på studier i en svensk eller nordisk kontext. I Sverige har det lokala gruvmotståndet ökat under de senaste decennierna och flera gruvetableringsprojekt har gett upphov till svårlösta konflikter och djupt splittrade lokalsamhällen. Hur lokalsamhällen bör vara representerade, hur minoriteters åsikter ska hanteras och vilken grad av acceptans som krävs för att en SLO ska uppfattas som legitim i ett svenskt sammanhang är oklart. Frågan om lokala minoriteters ställning är central då en betydande del av den svenska gruvverksamheten sker i Sápmi och berör samer som, snarare än SLO, hävdar principen om "fritt och informerat samtycke" (Free, Prior and Informed Consent, FPIC)

SLO och Hållbar utveckling?

Begreppet *hållbar utveckling* är inte synonymt med SLO men används ofta som argument i förhandlingar om SLO. Lokala aktörer kräver att gruvföretagen agerar på ett sätt som bidrar till en hållbar utveckling, och företagen måste visa att deras verksamhet är hållbar för att erhålla lokalt stöd. Utvecklingen av SLO-begreppet under 1990-talet kan alltså även ses som gruvindustrins respons på den framväxande hållbarhetsagendan. Hållbar utveckling är, liksom SLO, ett begrepp som kan tolkas på olika sätt. En del forskare menar att gruvdrift per definition är oförenlig med en ekologiskt hållbar utveckling eftersom gruvdrift förutsätter utvinning av en ändlig resurs. Andra hävdar dock att gruvdrift under vissa förutsättningar kan vara förenligt med en generös ("svag") tolkning av begreppet, särskilt när det handlar om ekonomiskt och socialt hållbar utveckling. Även när det gäller kopplingen *mellan* SLO och hållbar utveckling pekar forskningen i olika riktningar. Vissa forskare argumenterar för ett positivt samband. De menar att lokala aktörer beaktar hållbarhetsaspekterna i sina krav gentemot gruvföretagen, att SLO-relaterade aktiviteter driver på företagets eget hållbarhetsarbete och att lokalt deltagande i sig leder till lärande och en mer hållbar utveckling. Andra forskare hävdar att SLO handlar mer om att hantera negativa opinioner i syfte att minska företagets risker, än att driva på en lokal hållbar utveckling. De menar att en hållbar utveckling förutsätter en mer öppen, inkluderande och bredare debatt som inte syftar till att driva fram acceptans för ett visst projekt. Sammanfattningsvis visar tidigare forskning att SLO-relaterade aktiviteter *kan* bidra till hållbar utveckling, men att en SLO också kan erhållas för projekt som inte är hållbara. SLO bidrar alltså

till hållbar utveckling i den mån företagen prioriterar det eller lokala aktörer kräver det. Innehållet i en SLO avspeglar företagets och de lokala aktörernas prioriteringar och högst varierande uppfattningar om vad som är hållbart. Vems uppfattningar som avspeglas i en SLO kommer tillbaka till frågan om representation.

Det finns ingen direkt koppling mellan en SLO och den ekologiska dimensionen av hållbarhetsbegreppet. Omsorg om miljön blir alltså en del av en SLO i den mån som företag eller lokala aktörer beaktar dessa aspekter. Den sociala dimensionen har en mer framträdande plats då det oftast förväntas att en gruvverksamhet ska lämna ett positivt bidrag till det omgivande samhället, till exempel i form av infrastruktur som kan användas långt efter att gruvan upphört. En SLO leder dock inte med automatik till *social hållbarhet* som i korthet kan förstås som lokalsamhällets förmåga att leva vidare och förnya sig över tid. Social hållbarhet förutsätter inte bara infrastruktur som motsvarar lokalbefolkningens behov, utan även tillit och en kultur som gör samhället attraktivt för människor med olika bakgrund och behov. Synen på vad det innebär att vara man, kvinna, same, nyanländ, ung eller gammal, i vilken utsträckning man är inkluderad och planerad för, påverkar gruvsamhällets attraktivitet och utveckling.

Gruvföretagen är ofta stora arbetsgivare och förhållandena på arbetsplatserna, till exempel vad gäller arbetsmiljö, organisation och säkerhet, kan påverka en stor del av befolkningen. Gruvföretaget som arbetsgivare är inte bara ”importör” av det omgivande samhällets kultur och politik, utan även en aktiv ”exportör” med stort inflytande på det omgivande samhället. Mycket lite forskning om sociala och politiska aspekter i gruvsamhällen handlar dock om arbetsplatserna som är knutna till gruvföretagen eller dess underentreprenörer. Vanligen ses inte arbetsplatserna som en viktig och integrerad del av samhället. Detta gäller forskning om SLO, men även företagen själva som sällan inkluderar sitt eget arbete med attityder, arbetsplatskultur, arbetsmiljö, organisation, säkerhet, lärande, teknik och jämställdhet i sitt SLO-relaterade arbete.

Forskning om kontroversiella gruvetableringar i Sverige, dvs. fall där en SLO kan sägas vara under förhandling, visar att de lokala aktörernas förståelse av hållbar utveckling skiljer sig åt. En del prioriterar jobb och tillväxt och andra renskötsel och miljö. Vilka lokala aktörer som deltar och är inflytelserika i förhandlingar med gruvföretagen påverkar alltså om, och hur, en eventuell SLO kommer att bidra till hållbar utveckling. Svenska fall visar också att en SLO kan erhållas för projekt som är direkt ohållbara, både socialt och miljömässigt. Samtidigt finns gott om exempel där gruvdrift under långa perioder haft ett brett lokalt stöd och bidragit till social utveckling och hållbarhet, inte minst i Malmfälten. Idag finns dock betydande utmaningar, till exempel när det gäller att attrahera kvinnor, unga och välutbildade, inkludera minoriteter, samt tillgodose urfolks, dvs. samiska, krav och rättigheter.

SLO begreppets användbarhet i en svensk kontext?

Begreppet SLO är vagt, svårt att definiera och vanskligt att värdera. Det är med andra ord svårt att empiriskt fastställa när en SLO existerar eller inte. Det begränsar dess värde som ett analytiskt redskap eller mätbart instrument. Begreppet är inte heller särskilt flitigt använt i Sverige. Det betyder dock inte att begreppet saknar relevans för svenska aktörer. Det har utvecklats och används i länder där urfolkens rättigheter är starkare och där staten traditionellt tar ett mindre ansvar för lokalsamhällets välfärd än i Sverige. Med begreppet, och de utländska företag som tillämpar det, kommer metoder för lokala samråd, deltagande arbetssätt, analyser av sociala effekter och mycket annat som i den svenska kontexten utgör värdefulla tillskott av kunskap. Begreppet knyter också an till internationell forskning som har mycket att tillföra svenska forskare och praktiker. Ny kunskap och praxis kan i förlängningen även leda till att den svenska staten anpassar politik och regelverk. Det kan alltså vara mer fruktbart att betrakta SLO

som en process, eller ett sätt att beskriva relationer mellan företag, lokalsamhälle och stat, än som ett definierbart och eftersträvansvärt tillstånd.

För lokala aktörer kan SLO-begreppet användas som en plattform för direkta kontakter och förhandlingar med ett gruvföretag. Det kan ge tillträde, skifta maktrelationer, ge utrymme att påverka agendan och, i bästa fall, leda till mer inflytande, lokal nytta och förtroendefulla relationer. Men SLO-relaterade processer kan också användas för att ge legitimitet till projekt som inte är hållbara, leda till att obekväma lokala minoriteter avfärdas, samt underlätta för staten att glida undan sitt ansvar.

För svenska gruvföretag är det viktigt att ha det omgivande samhällets acceptans, helst även förtroende och stöd. Det kan åstadkommas på många sätt och SLO-begreppet i sig är inte avgörande. Men begreppet kan sätta fokus på vikten av ömsesidigt fruktbara relationer samt ge tillgång till en bredare palett av idéer, metoder och kompetenser. En SLO kan även ha ett marknadsvärde. Värdet är dock direkt kopplat till hur väl innehållet avspeglar lokala behov och förväntningar, och en SLO kan snabbt förloras. SLO-relaterade aktiviteter ersätter inte ett internt hållbarhetsarbete eller formella regler. I bästa fall kan en SLO komplettera de formella regelverken, men ett företag kan också riskera att få bära ansvaret för uppgifter som staten egentligen borde hantera.

Begreppet SLO kan också betraktas som ett s.k. *gränsobjekt* (boundary object). Ett gränsobjekt är formbart nog för att kunna anpassas till varierande sammanhang och olika aktörers behov, men samtidigt tillräckligt robust för att behålla en viss betydelse och mening. Gränsobjekt fyller en viktig politisk funktion då de erbjuder aktörer med olika intressen en möjlighet att förhandla vad som egentligen utgör begreppets kärna, i det här fallet det omgivande samhällets ”acceptans” för gruvdrift. Men för att ett gränsobjekt ska fungera bra krävs god representation och jämbördiga maktrelationer.

Källor och tips på mer läsning om SLO finns i bilaga a.

“Social License to Operate” i en svensk praktik

Från brukssamhällen till globala städer och byar

Gruvdrift har en flerhundraårig historia i Sverige. I bergsbrukets kölvatten utvecklades permanent bebyggelse och i Norrbotten har järnmalmshanteringen lagt grunden för flera städer och stora industrier. Två svenska företag, LKAB och Boliden, har länge dominerat den svenska gruvsektorn. Med undantag för några stora strejker, har det under hela 1900-talet varit ovanligt med protester eller andra uttryck för lokalt missnöje med gruvdriften. På de flesta platser har gruvföretagen alltså haft det som idag skulle betecknas som en ”Social License to Operate” (SLO). Men det är viktigt att komma ihåg att många gruvorter varit historiskt sammanflätade med gruvverksamheten, beroendet har varit stort, och gruvföretagen har inte behövt upparbeta en acceptans på samma sätt som de företag som vill etablera sig idag. Under senare delen av 1900-talet minskade antalet jobb i gruvindustrin på grund av rationaliseringar och ökad konkurrens. Samtidigt avreglerades den svenska gruvsektorn och antalet utländska aktörer ökade. Förutsättningarna för det oskrivna ”kontrakt” som under lång tid existerat mellan de svenska gruvföretagen, de omgivande samhällena och staten förändrades alltså. Sedan dess har lokala protester och konflikter i samband med nya gruvetableringar blivit vanligare. Den svenska statens respons har varit att rekommendera mer samråd och dialog. Globalisering och förändringar i den traditionella välfärdspolitiken har alltså öppnat upp för olika typer av informella initiativ som i andra länder skulle förknippas med begreppet SLO. SLO kan i det här sammanhanget både förstås som ett begrepp som mäter kvaliteten på relationen mellan gruvföretag och det omgivande samhället, och en process varmed dessa relationer kan utvecklas (se föregående avsnitt om SLO).

Gruvetablering och gruvdrift; hur påverkas lokalsamhället?

Gruvetablering och gruvdrift påverkar både den omgivande miljön och det närliggande samhället. Socialt och ekonomiskt förväntas oftast någon slags positiva effekter för det omgivande samhället. En gruva ger dock upphov till miljöeffekter som även kan påverka lokalbefolkningens kultur, livsstil och försörjning på negativa sätt. Det finns relativt mycket forskning som belyser olika typer av sociala effekter och utmaningar i samband med svensk gruvdrift. Ett fåtal studier belyser gruvverksamhetens effekter på andra näringar, t.ex. rennäringen som oftast drabbas negativt. Fler studier handlar om kopplingarna mellan gruvverksamhet och lokal identitet, särskilt i samband med större samhällsomvandlingar. De visar att förväntningar och föreställningar om platsens framtid vävs samman med diskussioner om platsens historia och identitet och att dessa inte är homogena. Bilderna av vad som är attraktivt och socialt hållbart varierar mellan olika grupper och förändras. En central fråga idag är hur gruvsamhällena framgent kan attrahera unga, särskilt kvinnor och välutbildade.

Det mesta av den svenska forskningen handlar dock om ekonomi, till exempel gruvdriftens effekter på lokal och regional ekonomi, arbetsmarknad och i förlängningen befolkningsutveckling. Den visar att gruvetablering och gruvdrift i norra Sverige oftast har positiva effekter på den lokala ekonomin, men det finns olika uppfattningar om hur stora och varaktiga de är. En avgörande fråga är hur stor del av arbetskraften som är bosatt på gruvorten.

Sedan finns forskning som fokuserar på arbetsplatserna. Som stor arbetsgivare påverkar gruvföretagen den lokala ekonomin, samhällets infrastruktur, sociala nätverk, arbetsmarknad och individers privata ekonomi. Vad som sker på arbetsplatserna påverkar alltså folkhälsan, kunskapsutveckling och värderingar även i det omgivande samhället och har en central roll både för företagets framtida kompetensförsörjning och möjligheterna att skapa en socialt hållbar utveckling på orten. Ungdomar, framför allt unga kvinnor, är idag inte särskilt intresserade av att arbeta i gruvindustrin eller flytta till gruvsamhällen. Flera studier visar att gruvföretagens

organisationskulturer och yrkesidentiteter länge haft stark koppling till en viss typ av maskulinitet, en gruvarbetarmanlighet, som kan ta sig uttryck i motstånd mot kvinnor, jämställdhet, ny teknik, säkerhet, miljötänkande, hållbarhet, utbildning mm. I de etablerade gruvsamhällena har den mansdominerade gruvbranschen hittills styrt mycket resurser och arbetstillfällen till män. Möjligheter att få ett utvecklande arbete på orten är dock helt avgörande för att unga kvinnor ska välja att bo kvar eller flytta in.

Mycket lite av den här forskningen har en direkt koppling till SLO, och det mesta av den arbetsplatsrelaterade forskningen är inte direkt sammankopplad med forskning om sociala frågor i det omgivande samhället. Sammantaget visar den dock att kunskapsläget om de sociala frågor som är absolut centrala för SLO är högst varierande. Medan ekonomiska och tekniska aspekter är relativt väl belysta behövs mer kunskap om värderingar, identitet och frågan om vad som är socialt hållbart, inte minst i förhållande till andra näringar och verksamheter.

Konflikter om gruvetablering – vad handlar de om?

Ibland är gruvetableringar okontroversiella, eller till och med efterfrågade. Men allt oftare har etableringsprojekt blivit föremål för lokala protester, eller gett upphov till konflikter. Det finns inte särskilt mycket forskning om gruvrelaterade konflikter i Sverige. Studier av ett antal konflikter i norra Sverige visar dock att konflikterna handlar om mer än själva gruvan. Alla vill kunna bo kvar, ha ett jobb samt erbjuda sina efterkommande en framtid i kommunen. Men synen på vad som är en önskvärd framtid, vad som gynnar lokalsamhället, och om en gruva bidrar eller hindrar varierar. Alla eftersträvar en hållbar utveckling men begreppet betyder olika saker för olika aktörer. Gruvskeptikerna ser en god livsmiljö som en grundläggande förutsättning för alla annan utveckling medan gruvförespråkarna menar att inget kan utvecklas utan en bra ekonomi. Skiljelinjerna i konflikterna är djupa, har sitt ursprung i fundamentalt olika sätt att se på världen och återfinns i andra naturresurskonflikter. Många etableringsprojekt ligger i Sápmi och för de samiska aktörerna är det renskötselns och den samiska kulturens utveckling som står i centrum. Här vävs gruvkonflikterna samman med redan existerande tvister om samiska rättigheter till mark och vatten (se nedan).

Sammantaget visar forskning från norra Sverige att det i första hand är förhoppningar om jobb och tillväxt som driver de gruvpositiva attityderna, medan farhågor om negativa effekter på miljö, rekreation, turism, rennäring och samisk kultur formar de negativa. Aktörernas uppfattningar om tillståndprocessens kvalitet, om den är inkluderande och rättvis, de egna möjligheterna att delta samt om de har tilltro till processen och de inblandade myndigheterna, påverkar också. Tidigare gruverfarenheter på platsen och geografisk närhet till den planerade gruvan (s.k. NIMBY-effekt) verkar däremot spela mindre roll. Mer forskning behövs för att kunna dra generella slutsatser om var, när och hur gruvmotstånd och konflikter uppstår. Men befintlig forskning tyder på att det går att identifiera ett antal plats- och processrelaterade faktorer som påverkar sannolikheten att det blir motstånd, eller konflikt, med andra ord faktorer som påverkar förutsättningarna att få en SLO. På platser där öppet motstånd saknas är det sannolikhet lättare för ett företag att få en SLO än där det finns en betydande kritisk opinion. Mest komplicerat är det på platser där det finns betydande positiva *och* negativa opinioner, dvs. där projekten ger upphov till lokala konflikter.

Formella möjligheter till lokalt deltagande och inflytande

Aktörernas uppfattning om tillståndprocessen, dess kvalitet och de egna möjligheterna att delta, påverkar synen på gruvetableringar. De lagstadgade möjligheterna till lokalt inflytande i den svenska tillståndprocessen är dock begränsade. Formellt krävs inget samråd med sakägare eller andra berörda förrän i miljöprövningen då ett tillstånd för bearbetningskoncession redan

beviljats. Samtidigt har både gruvföretagen och lokalbefolkningen behov av tidig kommunikation och den tudelade prövningsprocessen väcker stor diskussion. Länsstyrelserna är ålagda att samråda med kommunerna i handläggningen av koncessioner, och studier från norra Sverige visar att de i ganska hög utsträckning beaktar kommunernas yttranden. Samma studier visar att lagstiftningen lämnar både kommuner och Länsstyrelser ett stort tolknings- och handlingsutrymme när det gäller när och hur samråd ska ske. Det gör att processen kan uppfattas som ”orättvis” när myndigheterna utnyttjar sitt handlingsutrymme på olika sätt. Den här bristen på likställighet kan påverka mineralpolitikens legitimitet på ett negativt sätt. De lokala aktörernas tilltro till processen undergrävs och de inblandade myndigheternas förtroende för varandra påverkas negativt. Likställigheten (och därmed legitimiteten) påverkas också av att olika lokala aktörer har olika rättigheter och därmed olika formella möjligheter att delta. Fastighetsägare och samebyar inom koncessionsområdet är sakägare och har därmed tillgång till mer information, rätt att överklaga och blir i högre grad inbjudna att delta i samråd.

I det svenska regelverket finns alltså ett glapp mellan vad som formellt krävs i fråga av tidiga samråd, och gruvföretagens och lokalbefolkningens behov av kommunikation och deltagande. Här kan frivilliga SLO-relaterade aktiviteter fylla en viktig funktion. Forskning visar också att gruvföretagen, särskilt utländska som har tidigare erfarenheter av SLO-relaterade processer, själva tar hand om konsultationen med sakägare, kommuner och andra intressen i den tidiga delen av tillståndsprocessen. Huruvida detta ökar mineralpolitikens legitimitet, eller ses som ett sätt för staten att undslippa sitt ansvar, är dock oklart.

De formella möjligheterna för lokala aktörer att påverka tillståndsprocessen är alltså begränsade. Det gör att både sakägare och andra, särskilt gruvkritiska, lokala aktörer istället använder rättsväsendet, oftast med avslag som följd. Flera svenska fall visar att gruvkritiska aktörer som inte upplever sig ha några formella möjligheter att påverka processen organiserar protester och tar till civil olydnad. Både överklaganden och direkta aktioner, ibland med polisingripanden som följd, leder till förseningar, stora kostnader och ytterligare minskad legitimitet. SLO-relaterade aktiviteter skulle i det här sammanhanget kunna kompensera för brister i det formella regelverket och eventuellt vara ett sätt att undvika kostsamma rättsprocesser och protester.

Gruvdrift och urfolk

Flertalet aktuella koncessioner och gruvor ligger i norra Sverige, alltså inom renskötselområdet och i Sápmi. I de fall konflikter uppstått, har de ofta involverat samebyar och andra samiska organisationer som krävt att Samernas rättigheter ska respekteras och implementeras i de aktuella tillståndsprövningarna. Det samiska folket är ett erkänt urfolk och har därmed särskilda rättigheter. Hur dessa rättigheter ska tolkas, tillämpas och integreras med annan svensk lagstiftning är emellertid omtvistat. Jämförande forskning av lagstiftning i Kanada, Nya Zeeland och Norge visar att dessa länder kommit betydligt längre med de här frågorna. I Sverige kopplas därför kritik av specifika gruvprojekt ofta samman med den större politiska frågan om samiska rättigheter. Kommunikationen mellan gruvföretagen och de samiska aktörerna försvåras ytterligare av att de många gånger har olika sätt att se på världen, till exempel fundamentalt olika sätt att förstå, värdera och prata om de marker och resurser som de nyttjar. Svenska studier visar att konflikter som bottnar i skilda värderingar och språk även kan ligga och pyra under ytan fast samebyar och gruvdrift samexisterat under lång tid utan öppna konflikter.

I Sverige finns alltså även här ett glapp mellan statens politiska åtaganden i förhållande till samerna som ett erkänt urfolk, vad som föreskrivs i den lagstiftning som reglerar mineralutvinning, och samtliga aktörers behov av förutsägbarhet, kommunikation och fungerande relationer. SLO-relaterade processer används i andra länder för att kompensera den här typen av brister. De samiska aktörerna föredrar dock principen om ”fritt och informerat

samtycke” (Free, Prior and Informed Consent, FPIC). FPIC föreskriver inte bara konsultation, utan även ”consent”, dvs. någon typ av godkännande. En kritik mot en här typen av frivilliga åtaganden, vare sig det är SLO eller FPIC, är att de kan ge staten en möjlighet att glida undan sitt ansvar att bringa klarhet i rättsfrågorna.

Mobilisering och sociala rörelser

Den svenska mineralpolitiken ger litet och ojämnt utrymme för lokalt inflytande (se ovan). Den är också i hög grad centraliserad till en liten nationell myndighet, vilket förväntas ge ett effektivt utförande. Samtidigt skapar centraliseringen en distans som kan ge näring åt sociala proteströrelser. Svenska studier visar att den svenska mineralpolitiken är formulerad på ett sätt som i första hand avspeglar gruvsektorns och de gruvpositiva aktörernas synsätt. Detta, i kombination med begränsade möjligheter till lokalt deltagande och inflytande, gör att den av många lokala, särskilt gruvskettiska, aktörer upplevs som ”gruvpositiv” och ”stängd”. Detta påverkar deras tilltro till statens och politikens möjlighet och vilja att rättvist beakta hela bredden av aktörer och synsätt, vilket i sin tur skapar ytterligare grogrund för framväxten av en social motrörelse. Den senare får draghjälp av att gruvskettiska synsätt finns representerade i riksdagen och av den mediauppmärksamhet som uppkommer till exempel då direkta aktioner och civil olydnad bemöts med polisvåld. Internationell forskning visar att hårda motreaktioner kan resultera i att en rörelse vinner ökat stöd hos allmänheten.

Proteströrelser är inte alltid något negativt utan kan behövas för att åstadkomma nödvändiga samhällsförändringar. Men protester kan också skapa polariserade, svårlösta och destruktiva lokala konflikter. Mycket internationell forskning ägnas därför åt att förstå uppkomsten av sociala rörelser och, i det här sammanhanget, motstånd mot gruvetablering och gruvdrift. En teori som fått mycket uppmärksamhet utgår från idén om NIMBY, Not In My Backyard, dvs. att människor motsätter sig projekt som påverkar deras egen ”bakgård” men inte andras. Nya studier av ett antal gruvetableringsprojekt i Sverige och Kanada visar dock inte på någon uttalad NIMBY-effekt. Mobilisering och motstånd verkar snarare drivas av andra process- och platsrelaterade faktorer.

Att förstå när, hur och varför mobilisering, motstånd och protester uppstår är viktigt både för företag som vill ha en SLO, och för staten som vill undvika kostsamma och destruktiva konflikter. SLO, som begrepp och process, skulle kunna erbjuda svenska välorganiserade sociala rörelser ökat inflytande i tillståndsprocesserna, och kanske minska framväxten av proteströrelser. Men SLO-begreppet kan också användas av gruvföretagen för att öka sin legitimitet utan att inkludera bredden av rörelser och deras synpunkter, eller av staten för att slippa ta ansvar. De senare scenarierna kan ytterligare underminera den svenska gruvpolitikens legitimitet.

Gruvföretagen – vad gör de?

Tidigare forskning visar att de svenska gruvföretagen har historiskt upparbetade relationer med lokalsamhällen där de har verksamhet, men att begreppet SLO hittills inte varit särskilt vägledande i det arbetet. Den visar också att det finns företag som gör betydligt mer än vad lagen kräver för att få lokal acceptans, och de som nätt och jämnt når upp till lagens krav. Utländska företag bemöts oftare av protester trots att de i flera fall haft mer utvecklade SLO-relaterade aktiviteter, till exempel strategier för lokalt deltagande och dialog, än de etablerade svenska gruvföretagen.

Svenska gruvföretag har länge arbetat med hållbarhetsfrågor men det har framförallt skett inom ramen för begreppet Corporate Social Responsibility (CSR). CSR innefattar företagets interna arbete med miljö- och sociala frågor samt deras frivilliga kontakter med externa aktörer. Forskning visar att de flesta gruvföretag har strategier och system på plats, men att mer behöver

göras när det gäller mänskliga rättigheter, lokala aktörers deltagande och lokal utveckling. En viktig skillnad mellan CSR och SLO är dock att CSR definieras utifrån kriterier som företaget självt utvecklat, medan en SLO utgår från någon slags lokal acceptans eller lokalt godkännande.

Dessutom bedriver gruvföretagen sedan länge ett omfattande arbete med sina egna arbetsplatser. För företagen är det säkerhet, arbetsmiljö, långsiktig kompetensförsörjning (arbetsplatser som är attraktiva för både män och kvinnor) och teknikutveckling (automation, digitalisering, mm.) som står i fokus och nu kräver organisatoriskt nytänkande samt förändring av arbetsplatskulturer och attityder. Arbetsmiljö, organisation och säkerhet på arbetsplatser i den svenska gruvbranschen är tämligen väl beforskade områden, och det finns god kunskap om vad ”hållbara” arbeten och arbetsplatser är. Här ingår frågor om delaktighet, demokrati, jämställdhet, inflytande, samverkan, mm., men i denna forskning saknas vanligen kopplingen till sociala frågor i omgivande samhälle och till SLO. SLO-begreppet skulle eventuellt kunna bidra till att koppla ihop dessa områden.

Dialog och samråd – hur gör man och hur långt kan man komma?

Oavsett vilket begrepp, SLO, CSR eller FPIC, som får sätta ramarna för gruvföretagens relationer med det omgivande samhället så krävs fungerande dialog och former för lokalt deltagande. Den svenska staten har tydligt deklarerat att gruvrelaterade konflikter och intressemotsättningar i första hand bör hanteras med hjälp av dialog och samråd. Men lagstiftningen lämnar stort utrymme till företag och myndigheter att själva bestämma när och hur lokala aktörer ska involveras. Här finns alltså ett betydande utrymme för frivilliga åtaganden. Samtidigt är svårigheterna att få till stånd fungerande dialog och samråd väl kända. Några viktiga frågor handlar om representation, vem/vilka som egentligen ska vara med; hur väl de som är med representerar det omgivande samhällets medborgare; när det ska samrådas; hur man gör för att få till stånd en verklig dialog; och vad kan man förvänta sig att åstadkomma?

Svenska och internationella studier visar att frågan om representation är central och avgörande för samtalsens legitimitet. Men det finns lite kunskap om hur en legitim representation kan åstadkommas och upprätthållas. Det finns betydligt mer modeller, rekommendationer och handböcker för *hur* samråd eller dialogprocesser ska organiseras och genomföras. Deltagande forskning i konfliktfyllda svenska fall visar att platsrelaterade förutsättningar, som historia och social organisation, påverkar dialogens kvalitet och resultat. De formella regelverken är också viktiga eftersom de till stor del definierar de olika aktörernas roller och möjligheter till inflytande. Fungerande samtal och dialog har en mängd positiva effekter och är en nödvändig del av varje gruvrelaterat projekt. Men tidigare forskning visar också att dialogen har begränsningar. Sannolikheten att få uttalat gruvpositiva och gruvnegativa aktörer att nå samsyn är sannolikt liten, åtminstone i fall då deras synsätt bottnar i skilda värderingar. Det sätter frågan om ”acceptans” och ”godkännande” på sin spets: hur stor del av ”lokalsamhället” ska samtycka för att förutsättningarna för SLO, CSR eller FPIC ska vara uppfyllda? Hur långt kan man komma med frivilliga SLO-relaterade processer, och när bör intresseavvägningar istället avgöras med hjälp av lagstiftning eller i forum där politiskt ansvar kan utkrävas?

Källor och tips på mer läsning om SLO i en svensk praktik finns i bilaga b.

Mötesplats – STRIM

Arbetet med ”Mötesplats – STRIM” (bilaga f) utgår från idén att det behövs en ”neutral” mötesplats där olika intressenter som är inblandade i eller berörs av gruvverksamhet kan mötas. På en sådan mötesplats ska alla sorters aktörer känna sig trygga och välkomna. Idén utgår vidare från tanken om att konsensus inte i alla fall kan uppnås men att det ändå ligger ett värde i att aktörerna träffas och pratar med varandra. Konceptet ”Mötesplats – STRIM” bygger också på antagandet att det är möjligt att uppnå ett ömsesidigt lärande och en förståelse av varandras ”verkligheter”, även om aktörerna inte är överens.

I arbetet med att etablera ”Mötesplats – STRIM” har 13 längre samtal/intervjuer genomförts. Syftet var att ta del av olika aktörers synpunkter, tankar och idéer kopplade till begreppet ”Social License to Operate”. Samtal har genomförts med aktörer som arbetar inom eller för gruvindustrin men också med intressenter som har tagit ställning mot nya gruvetableringar och som har en mer skeptisk inställning till svensk gruvverksamhet. Dessutom har representanter för olika myndigheter och regionala utvecklingsorgan intervjuats. Representanter för följande organisationer har deltagit i intervjuerna: Bergstaten, SveMin, Sveriges Geologiska Undersökning (SGU), Sametinget, Svenska Samers Riksförbund (SSR), Urberggruppen, Boliden AB, LKAB, Länsstyrelsen i Västerbotten, Länsstyrelsen i Norrbotten, Region Västerbotten och Region Norrbotten.

Samtalen/intervjuerna har handlat om följande frågor:

1. Med tanke på världens behov av metaller – hur ser en hållbar gruva ut för dig?
2. Vad betyder begreppet SLO (Social License to Operate) för dig?
3. Går det att komma fram till gemensamma visioner om en hållbar framtid?

Varje samtal pågick i 60 - 90 minuter och efter samtalets slut gjordes en skriftlig sammanfattning. De sammanfattade samtalen att redovisas i bilaga f, dock utan att namnge vem som har sagt vad.

Under arbetes gång har många ytterligare kontakter tagits med olika aktörer i syfte att undersöka intresset för en ny mötesplats. De som deltagit i intervjuerna var överlag positiva till idén att etablera en ny mötesplats med utgångspunkt från begreppet SLO och/eller frågan om industrins relationer med omgivande samhälle. De hade också många förslag och åsikter om hur en mötesplats bör organiseras och vad de skulle vilja diskutera. Ett förslag var att de resultat som framkommit under detta projekt ska presenteras och diskuteras. Vidare fanns önskemål om att få möjlighet att ge inspel/förslag på viktiga framtida insatser.

Mot bakgrund av det som framkommit i intervjuerna och aktörernas önskemål, planerades ”Mötesplats-STRIM” att genomföras den 19 september 2017. En erfaren och intresseneutral processledare anlätades för att kunna leda och hjälpa till att planera mötet. En vecka innan mötesplatsens genomförande hade drygt 30 anmälningar inkommit. Vid en genomgång av de anmälda deltagarna noterades dock att viktiga aktörer saknades. Framförallt fanns inga anmälda deltagare från rennäringen, samiska organisationer eller den ideella miljörörelsen. Eftersom grundidén med ”Mötesplats – STRIM” var att skapa en *mötesplats* för aktörer med olika synsätt och intressen valde vi att ställa in seminariet. En mötesplats till där man pratar om andras verkligheter istället för att samtala med varandra hade inte gagnat projektets syfte. Utifrån de erfarenheter som gjorts fortsätter dock arbetet med att etablera en ny mötesplats. Under våren 2018 planeras ett samarrangemang med GEORANGE och Sametinget som arrangörer.

Några viktiga erfarenheter av arbetet med ”Mötesplats – STRIM”:

- Att skapa nya mötesplatser tar tid och förutsätter välutvecklade nätverk, förtroende och ärlighet
- Viktigt att visa på skillnaden mellan redan befintliga mötesplatser och den mötesplats som projektet arbetat för att etablera
- Syftet med mötesplatsen måste vara tydligt
- Viktigt att respektera och beakta den begränsade tid som många aktörer har att avsätta
- Aktörernas olika möjligheter och resurser för att delta måste beaktas
- Formen för möten mellan särintressen ska präglas av ömsesidig respekt
- Balans mellan olika intressen måste eftersträvas då Mötesplatsen planeras och genomförs
- Transparens och återkoppling är viktigt för att alla deltagare ska få ta del av resultaten - konkreta resultat ska synliggöras.
- Viktigt att ha tillgång till resurser som gör det möjligt för resurssvaga (men relevanta) aktörer att delta
- Det är viktigt att arrangörerna har hög trovärdighet och accepteras av alla aktörer

Rekommendationer till STRIM

Som framgår av forskningsöversikten i avsnitt 2 och 3, är SLO inte ett begrepp som den svenska gruvsektorn eller andra berörda aktörer använder i någon högre utsträckning. Däremot har det inom ramen för andra begrepp, projekt och processer tagits fram kunskap som är användbar för aktörer som vill utveckla bättre relationer mellan gruvföretag och det omgivande samhället. Sådan kunskap finns i diverse vetenskapliga publikationer, forskningsrapporter, policydokument och handböcker som riktar sig till industrin, lokala aktörer samt staten och dess myndigheter. Det här projektet syftar inte till att utveckla den typen av verktyg, utan till att föreslå vidare steg som STRIM kan ta för att förverkliga målen i sin agenda om SLO. I bilaga e har vi dock samlat ihop olika typer av publikationer som innehåller nyttig praktisk information och rekommendation om SLO-relaterade frågor. Listan gör inga anspråk på att vara fullständig men innehåller kunskap och verktyg som kan vara användbara för alla berörda aktörer.

Rekommendationerna nedan riktar sig till STRIM. En del saker kan STRIM göra på egen hand, andra förutsätter samarbete med andra aktörer. Förslagen ska ses som första steg, dvs. åtgärder i det korta perspektivet, och de bygger på den kunskapsammansättning och de projektaktiviteter som redovisats tidigare.

Begreppet SLO

SLO är ett diffust, svårtolkat och omtvistat begrepp. I sin ursprungliga funktion har det hjälpt företag att komplettera bristfälliga regelverk med frivilliga insatser som ansetts nödvändiga för att skapa lokal acceptans. Sådana glapp finns även i de svenska regelverken och på dessa områden kan SLO spela en roll även i Sverige. Dessutom kan det fungera som ett användbart politiskt begrepp, eller "boundary concept", som vi beskrivit tidigare. Sådana begrepp måste av nödvändighet vara formbara och flexibla. Men avsaknaden av entydig betydelse och stringens gör begreppet mindre lämpligt som rubrik för en agenda som ska ligga till grund för finansiering av forskning. **Vi föreslår istället rubriken "Relationer med omgivande samhälle" (Relations with Broader Society) som väl avspeglar innehållet i det nuvarande kapitlet om SLO.** En sådan rubrik stipulerar också forskning i syfte att uppnå en mer jämbördig interaktion mellan två parter, än SLO som antyder att det handlar om en process genom vilken den ena parten förtjänar den andras "acceptans".

Oavsett rubrik består utmaningen både av att ta fram ny kunskap (ny forskning) samt att omsätta befintlig kunskap i handling (operationalisering). Det senare förutsätter nya typer av partnerskap och samarbete mellan akademi, industri och andra samhällsaktörer som kanske inte traditionellt ingått i den svenska gruvsektorn. För att åstadkomma detta behövs en strategi för att bygga ömsesidig tillit mellan aktörerna och ett brett förtroende för akademien. Det är viktigt att forskning och andra aktiviteter uppfattas som inkluderande och legitima, dvs. att aktörerna har hög tilltro till den forskning som produceras och de processer varmed den omsätts i handling.

Ny kunskap

Kapitlet om SLO i STRIM-agendan definierar behovet av ny kunskap på kort och på lång sikt. Det utgår från en bred förståelse av SLO, eller industrins relationer med det omgivande samhället, och öppnar därför för forskning med skiftande utgångspunkter och disciplinär hemvist, dvs. bredd. Som forskningsfinansiär kan STRIM även styra sina utlysningar och därmed stimulera forskning som är särskilt angelägen. **I tabell 1 finns en sammanställning över forskningsområden/frågor som vi i det korta tidsperspektivet ser som särskilt angelägna.** Den är baserad på den kunskapsöversikt och den forskar-workshop som genomförts inom ramen för det här projektet. Sammanställningen ska inte ses som fullständig, eller exkluderande, utan ett bidrag till en diskussion om hur SLO/SLO-liknande aktiviteter kan förstås och operationaliseras i Sverige. Samtliga föreslagna områden/frågor/teman anknyter på ett eller annat sätt till de behov, strategier och aktiviteter som identifieras i agendan. Men eftersom målet

för det här projektet, att definiera och operationalisera begreppet SLO i en svensk kontext, är mer avgränsat än SLO-kapitlet i agendan, är förslagen mer specifika. De integrerar också de olika delarna i agendans SLO-kapitel; ”Stakeholder management and communication”, ”Regional development”, ”Managing land use conflicts, etc”., och ”Environmental regulation”. **Vår bedömning är att mer forskning inom dessa områden är viktig för att vidare utforska SLO-begreppets/SLO-relaterade aktiviteter användbarhet i Sverige samt ta nästa steg mot den vision som är beskriven i STRIM-agendan.**

Angelägna forskningsområden	Specifika frågor och teman
Begreppens mening och makt	Analysera och jämför SLO och relaterade begrepp (Hållbar utveckling, Social hållbarhet, FPIC, CSR); likheter och skillnader; fördelar och nackdelar för vem och vad?
	Vad betyder begrepp som ”lokalsamhälle” (jmf. ”kommun”, ”plats”, ”region” och ”nation”), ”urfolk”, ”Same”, mm. i SLO-diskursen; hur hanteras frågor om kön, etnicitet och ålder; koppling till frågor om inflytande och makt?
SLO i praktiken	Vad ”mäter” en SLO; när finns den och när upphör den; hur hantera lokala minoriteters åsikter?
	Vad innehåller en SLO; vilka socio-ekonomiska parametrar; hur definiera/ uppskatta den lokala ”nyttan”; hur integrera miljörelaterade aspekter?
	Vad betyder förtroende och tillit; potential och begränsningar i SLO-relaterade processer?
	Vilken roll spelar dialog och deliberation; potential och begränsningar i SLO-relaterade processer?
	Vem är ”lokal”; frågor om lokalsamhällets avgränsning, skala, representation, kapacitet, mm.
	Maktrelationer; vem får inflytande och vem marginaliseras i SLO-relaterade processer?
	Relevans och nytta; vad tillför SLO; för vem/vilka?
	Jämförande studier som adresserar frågorna ovan i olika empiriska kontexter
Grupppolitik (”governance”) och SLO	Frivillighet kontra formella regler; möjligheter, begränsningar, risker?
	Stat, företag, lokalsamhälle; hur ser relationerna ut; utrymme för SLO i Sverige?
	Mark-/urfolks-/mänskliga rättigheter; vilken roll har SLO och andra frivilliga initiativ?
	Lokala konflikter och motstånd; när, var och hur uppstår de; hur förstå, undvika och hantera dem; hur mycket betyder processen?
	Markanvändningskonflikter; hur hantera målkonflikter och konkurrerande markanvändning; politik/policy och frivilliga initiativ?
	Jämförande studier som adresserar frågorna ovan i olika empiriska kontexter

Företagens eget arbete	Samband mellan SLO och social hållbarhet; inom och utanför företaget; samband SLO och företagens arbete med arbetsmiljö, organisation, hälsa, säkerhet, kompetensutveckling, ny teknik mm?
	Arbetsplatser och lokalsamhället; värderingar, identitet och SLO?
	CSR, HU och SLO; vad betyder de olika begreppen för företagens hållbarhetsarbete?
	Vad påverkar företagens möjligheter att erhålla en SLO; ägande, relationer, praxis, etc.?

Tabell 1. Angelägna forskningsområden, frågor och teman i relation till SLO. Identifierade utifrån genomförd forskarworkshop och kunskapsöversikt.

En förutsättning för att uppnå det långsiktiga målet i STRIM-agendan, att den svenska gruvverksamheten uppfattas som acceptabel och legitim, är att alla inblandade aktörer har tilltro till den forskning som ligger till grund för det fortsatta arbetet. Forskning som finanseras av, eller utförs i nära samarbete med, aktörer som har egna ekonomiska intressen att ta hänsyn till, till exempel gruvindustrin, kan ibland betraktas som mindre legitim än forskning som finansieras/produceras av aktörer som är mer oberoende. Därför kan det vara bra att forskning som bedrivs utan industrins finansiering eller aktiva medverkan *också* görs möjlig, liksom att partnerskap med andra typer av aktörer uppmuntras. Synen på vad som är en innovation kan också breddas så att forskning som leder till ”sociala innovationer” (t.ex. nya sätt att arbeta med SLO-relaterade frågor, hantera konflikter, mm.) aktivt efterfrågas. **Vi rekommenderar därför en större flexibilitet när det gäller krav på medfinansiering, partnerskap och relevans (i termer av innovationer) i kommande utlysningar och satsningar.** Det kan öppna för fler ansökningar, en större bredd av sökande och projekt med en större variation av forskningsansatser och disciplinära perspektiv. Genom att formulera utlysningar som är attraktiva för forskare i olika discipliner och forskningstraditioner kan en större mångfald stimuleras. Detta kan i sin tur öka aktörernas tilltro till forskningen och forskningsresultaten.

Forskningsutbyte och kommunikation

I Sverige bedrivs redan en hel del forskning inom det här fältet men kommunikationen mellan olika forskargrupper, projekt och program är inte alltid optimal. För att kunna utveckla samarbete och synergier behövs bättre redskap för kommunikation och möjligheter för utbyte forskare emellan. Nedan finns ett antal förslag på redskap/aktiviteter som skulle kunna leda till mer utvecklade kommunikation och bättre samarbete:

- Forskarnätverk om SLO/gruvindustrins relationer med omgivande samhälle. Idag finns inget aktivt nätverk som inkluderar bredden av forskare som arbetar med dessa frågor
- Forskarworkshops om SLO/gruvindustrins relationer med omgivande samhälle. Återkommande workshops med möjligheter till presentationer och diskussion är ett bra sätt att stimulera utbyte och samarbete
- Forskarskola/doktorandkurser för samhällsvetare med fokus på SLO/gruvindustrins relationer med omgivande samhälle. Gemensamma forskarskolor och doktorandkurser är ett bra sätt att stimulera mer samhällsvetenskaplig forskning och utbyte/samarbete mellan unga forskare.
- Tvärvetenskaplig integration, t.ex. inspel av samhällsvetare/naturvetare/tekniker på doktorandkurser/forskarskolor som i övrigt har ett disciplinärt fokus och/eller tvärvetenskapliga forskarskolor/doktorandkurser.

Vi rekommenderar att STRIM inför kommande utlysningar och strategiska satsningar ser över möjligheterna att stödja insatser för forskningsutbyte och kommunikation enligt ovan.

Samverkan forskning och praktik

Ett seriöst arbete för att nå visionen i STRIM-agendan förutsätter att alla berörda aktörer deltar på ett aktivt sätt. Det kräver i sin tur att de aktiviteter och proceser som är tänkta att involvera samhällsaktörer i forskning och forskningskommunikation upplevs som relevanta, legitima, inkluderande och välkomnande för alla som ska delta. Många aktörer efterlyser arenor för kunskapsutbyte och kommunikation men intressemotsättningar gör att kommunikationen inte alltid är enkel. För att komma vidare krävs ett långsiktigt och medvetet arbete för att bygga tillit, legitimitet och likvärdiga förutsättningar för deltagande. Det kan till exempel handla om partsammansatt värdskap, professionell processledning och möjligheter att ersätta kostnader för resor och förlorad arbetsinkomst (se slutsatser i avsnitt 4 ”Mötesplats – STRIM”). För att omsätta kunskap i praktisk handling krävs även utbildning och olika typer av praktisk handledning. Nedan följer ett antal förslag på möjliga aktiviteter/satsningar i syfte att stimulera kommunikation, kunskapsutbyte och bästa praxis:

- Återkommande konferens där forskningsresultat presenteras och diskuteras av forskare och en bred samling aktörer (kan ev. kombineras/samarrangeras med befintliga evenemang och forskningsprogram). Internationellt inbjudna forskare/expertter i linje med punkten om internationalisering nedan. Roterande eller delat värdskap (t.ex. SGU, Sametinget, LTU)
- ”Mötesplats – STRIM” under hösten/våren 2017/18 för att presentera resultaten från detta projekt samt ytterligare inventera behov och önskemål om samtalsarenor och ev. kommande konferenser. Genomförs som en del av detta projekt (se avsnitt 4, ”Möteplats – STRIM” samt färdig inbjudningslista, inbjudan, program och etablerat partnerskap i bilagor). Resultat redovisas i kompletterande rapport.
- Kunskapsutbyten och studiebesök. Studiebesök i andra aktörers praktiska verklighet kan vara ett effektivt sätt att utbyta kunskap. Snabbkurser t.ex. om dialog och samråd i form av uppdragsutbildning har framgångsrikt genomförts andra sammanhang (t.ex. dialog för Naturvård).
- Utveckling av nya konsultföretag. I andra länder, t.ex. Kanada, finns konsultföretag som arbetar i gränslandet mellan akademi och praktik. I dessa företag finns ofta en blandning av akademisk och annan relevant kompetens, till exempel erfarenhet från gruvindustri, miljöorganisationer och/eller urfolkssammanhang. Företagen erbjuder bland annat utbildning, rådgivning och konflikthantering, fyller en viktig funktion och har inte har någon riktig motsvarighet i Sverige. Utveckling av den här typen av företag i Sverige skulle kunna utgöra ett möjligt innovationsområde. Ett första steg kan vara ett seminarium där representanter för den här typen av konsultföretag bjuds in och delar med sig av sina erfarenheter.

Vi rekommenderar att STRIM inför kommande utlysningar och strategiska satsningar ser över möjligheterna att stödja insatser för kommunikation, kunskapsöverföring och kunskapsuppbyggnad enligt ovan.

Internationalisering

Både akademisk och praktisk kunskap kring frågor om SLO/gruvindustrins relationer med omgivande samhälle är i vissa avseenden mer utvecklad i länder som Kanada och Australien än vad den är i Sverige. Nedan finns ett antal förslag på aktiviteter och satsningar som skulle kunna bidra till ökad internationalisering av både forskning och praktik:

- Utveckling av partnerskap/konsortier med utländska forskare i länder där SLO-begreppet har en längre historia och SLO-relaterade frågor hanteras på ett annat sätt
- Forskarutbyten, d.v.s. möjlighet att arbeta som gästforskare i ett annat land/på ett annat universitet eller bjuda in en gästforskare till den egna forskningsmiljön
- Jämförande studier med internationella partners i syfte att jämföra olika praxis samt identifiera viktiga likheter och skillnader mellan svenska och utländska förhållanden
- Gästföreläsare, d.v.s. möjlighet att bjuda in utländska forskare och praktiker med särskild kunskap/erfarenhet till konferenser och andra event (se ovan)
- Studiebesök/utbyten för praktiker för att lära av andra aktörer i andra kontexter, till exempel Kanada där förhållandena på många sätt liknar de svenska men SLO-begreppet används mer och de SLO-relaterade aktiviteterna är mer utvecklade

Vi rekommenderar att STRIM inför kommande utlysningar och strategiska satsningar ser över möjligheterna att stödja insatser för internationalisering enligt ovan.

Bilaga a; Källor och vidare läsning om SLO – vad är det?

Boutilier, R. och Thomson, I. (2011). Modeling and Measuring the Social License to Operate: Fruits of a Dialog Between Theory and Practice. In *Proceedings, International Mine Management 2011*, Queensland, Australia.

Boutilier, R., Black, L., och Thomson, I. (2012). From Metaphor to Management Tool – How the Social License to Operate can stabilize the socio-political environment for business. In *Proceedings, International Mine Management 2012*, Queensland, Australia.

Koivurova, T., Buanes, A., Riabova, L., Didyk, D., Ejdemo, T., Poelzer, G., Taavo, P. och Lesser, P. (2015) ‘Social license to operate’: a relevant term in Northern European mining?, *Polar Geography*, 38:3, 194-227

Moffat, K. och Zhang, A. (2014). The paths to social license to operate: An integrative model explaining community acceptance of mining. *Resources Policy* 39, 61–70.

Owen, J.R och Kemp, D. (2013). Social license and mining. *Resources Policy*, 38, 29–35.

Poelzer, G., Beland Lindahl, K., Abrahamsson, L., Segerstedt, E. and Karlsoon M. forthcoming. Licensing Public Acceptance: Reviewing the Malleability of Social License to Operate in Sweden.

Prno, J. (2013). An analysis of factors leading to leading to the establishment of a social licence to operate in the mining industry. *Resources Policy*, 38: 577-590.

Prno, J. och Slocombe, D.S. (2012). Exploring the origins of ‘social license to operate’ in the mining sector. *Resources Policy*, 37: 346–357.

Tarras Wahlberg, H. (2014). Social license to mine in Sweden: do companies go the extra mile to gain community acceptance? *Miner Econ* (2014) 27:143-147

Thomson, I., Boutilier, R. och Black, I. (2011). The Social License to Operate – Normative Elements and Metrics. In *Proceedings, SRMining*, Santiago, Chile.

Bilaga b; Källor och vidare läsning om SLO i en svensk praktik

Abrahamsson, L., Löw, J., Nygren, M. och Segerstedt, E. (2016). Challenges in obtaining a social licence to mine. *AusIMM Bulletin*, december 2016.

Abrahamsson, L., Johansson, J. och Andersson, E. (2015). "Identitet och genus under förändring i en gruvlig miljö", sid 107-123. Kapitel 5 i Sjöstedt-Landén, A; Olofsdotter, G & Bolin, M (2015). *Sprickor, öppningar & krackeleringar – nya perspektiv på arbetsmiljö*. Working papers 8 2015, Mittuniversitetet.

Abrahamsson, L., Segerstedt, E., Nygren, M., Johansson, J., Johansson, B., Edman, I. och Åkerlund, A. (2014). *Mining and sustainable development: Gender, diversity and work conditions*. Project report. 52 p. Human Work Science, LTU.

Abrahamsson, L. och Johansson, J. (2006). From grounded skills to sky qualifications – A study of workers creating and recreating qualifications, identity and gender when meeting changing technology in an underground iron ore mine in Sweden. *Journal of Industrial Relations*, November 1, 2006, Volume 48, No. 5, pp. 657–676.

Allard, C. (2015). *Renskötselrätt i nordisk belysning*. Makadam förlag, Göteborg

Allard, C. (2015). Some characteristic features of Scandinavian laws and their influence on Sami matters" i: Allard och Skogvang (red.), *Indigenous Rights in Scandinavia – Autonomous Sami Law*. Ashgate, Farnham, (s. 49-64).

Allard, C. (2006). *Two Sides of the Coin: Rights and Duties. The Interface between Environmental Law and Saami Law Based on a Comparison with Aotearoa/New Zealand and Canada*. Doktorsavhandling LTU.

Andersson, E., Abrahamsson, L., Fältholm, Y. och Lindberg, M. (2013). *Breaking ore and gender patterns – a strategic and sustainable R&I-agenda for the Swedish mining industry, 2013* (Vinnova). 39 p. Luleå tekniska universitet.

Beland Lindahl, K., Johansson, A., Zachrisson, A. and Wiklund R. forthcoming. Competing pathways to sustainability? Exploring conflicts over mine establishments in the Swedish mountain region.

Beland Lindahl, K., Zachrisson, A., Viklund, R., Matti, S., Fjellborg, D., Johansson, A. and Elenius, L. 2016. *Konflikter om gruvetablering: Lokalsamhällets aktörer och vägar till hållbarhet*. Rapportserie 2/2016. Luleå: Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Jacobsson, M. (2008). *A baseline study of socio-economic effects of Northland Resources ore establishment in northern Sweden and Finland: Preferences about present situation and future expectations in Pajala and Kolari*. Luleå Tekniska Universitet.

Jacobsson, M. och Segerstedt, E. (2015). *Mot en gruvlig framtid? Malmfältare om stadsomvandlingen i Kiruna och Gällivare*. Luleå Tekniska Universitet.

Johansson, J., Abrahamsson, L. och Andersson, E. (2010). Från bergets djup till sjunde himlen, *Arbetsmarknad & arbetsliv*, årgång 16, nr 4, hösten 2010, sid. 11-29.

Johansson, B., Johansson, J. och Abrahamsson, L. (2010). Attractive workplaces in the mine of the future – 26 statements, *International Journal of Mining and Mineral Engineering (IJMME)*, Vol. 2, No. 3, 2010, pp. 239-252.

Johansson, B. och Johansson, J. (2014). The new attractive mine: 36 research areas for attractive workplaces in future deep metal mining, *International Journal of Mining and Mineral Engineering*, vol 5, nr 4, s. 350-361

Knobblock, E. and Pettersson, Ö. (2010). Restructuring and risk-reduction in mining: employment implications for northern Sweden. *Fennia* 188: 1, pp. 61–75.

Knobblock, E. (2013). Organizational changes and employment shifts in the mining industry: Toward a new understanding of resource-based economies in peripheral areas. *Journal of Rural and Community Development*, 8(1), 125-144.

Knobblock, E. (2013) Corporate Social Responsibility (CSR) in the welfare state: Experiences from mining communities in Sweden. In: Linda Lundmark, Camilla Sandström (ed.), *Natural resources and regional development theory* (pp. 158-175). Institutionen för geografi och ekonomisk historia, Umeå universitet GERUM Kulturgeografisk arbetsrapport.

Koivurova, T., Masloboev, V., Hossain, K., Nygaard, V. och Petrétei, A. (2015). Legal Protection of Sami Traditional Livelihoods from the Adverse Impacts of Mining: A Comparison of the Level of Protection Enjoyed by Sami in Their Four Home States. *Arctic Review on Law and Politics*, Vol. 6, No. , pp. 11_51.

Koivurova, T., Buanes, A., Riabova, L., Didyk, V., Ejdemo, T., Poelzer, G., Taavo, P. och Lesser, P. (2015). Social license to operate: a relevant term in Northern European mining?, *Polar Geography*, 38:3, 194-227

Lawrence, R. och Kløcker Larsen, R. (2017): The politics of planning: assessing the impacts of mining on Sami lands, *Third World Quarterly*, DOI: 10.1080/01436597.2016.1257909

Lesser, P., Ejdemo, T., Suopajärvi, L. och Petrétei, A. (2017). *SusMinNor : sustainable mining in the Northernmost Europe – lessons learned and practices developed*. Research Report, University of Lapland, Rovaniemi.

Poelzer, G., Beland Lindahl, K., Abrahamsson, L., Segerstedt, E. och Karlson M. forthcoming. Licensing Public Acceptance: Reviewing the Malleability of Social License to Operate in Sweden.

Ranängen, H. (2017). Stakeholder management theory meets CSR practice in Swedish mining, *Miner Econ* (2017) 30:15–29.

Ranängen, H. och Lindman, Å. (2017). [A path towards sustainability for the Nordic mining industry](#),

Journal of Cleaner Production, ISSN: 0959-6526, Vol. 151, s. 43-52.

Ringblom, L. och Abrahamsson, L. (2017). Omförhandling i gruvan? Om kön, arbete och förändring i den mansdominerade gruvnäringen. *Tidskrift för genusvetenskap, TGV*. 38 (1-2) 2017, sid 33-54.

Sehlin McNeil, K. (2017). *Extractive Violence on Indigenous Country: Sami and Aboriginal Views on Conflicts and Power Relations with Extractive Industries*. Doctoral Thesis. Vaartoe – Centre for Sami Research, Umeå University.

Suopajärvi, L., Poelzer, G., Ejdemo, T., Klyuchnikova, E., Korchak, E. och Nygaard, V. (2016). Social sustainability in northern mining communities: A study of the European North and Northwest Russia, *Resources Policy* 47(2016)61–68.

Tano, S., Pettersson, Ö. och Sjöström, O. (2016). Labour income effects of the recent “mining boom” in northern Sweden, *Resources Policy* 49 (2016) 31–40

Tarras Wahlberg, H. (2014). Social license to mine in Sweden: do companies go the extra mile to gain community acceptance? *Miner Econ*, 27:143-147

Thorén Hedin, L., och Ranängen, H. (2017). Community involvement and development in Swedish mining, *The Extractive Industries and Society*, ISSN: 2214-790X

Yu, S., Poelzer, Gregory, Matti, S., Poelzer, Greg and Jagers, S. forthcoming. State of Place, State of Mind: Understanding the Factors that Drive Perceptions of Mines.

Zachrisson, A., and Beland Lindahl. forthcoming. Mineral policy and governance in Sweden: Political opportunity and mobilization of anti-mining actors.

Zachrisson, A. and Beland Lindahl, K. forthcoming. Policy and governance of mining in Sweden: Institutional space for local participation in mining development.

Bilaga c; Publikationslista

Artikel 1:

Poelzer, G. Beland Lindahl, K., Abrahamsson, L., Segerstedt, E. and Karlsson M. forthcoming. Licensing Public Acceptance: Reviewing the Malleability of Social License to Operate in Sweden. Manuscript ready for submission to *The Extractive Industries and Society*.

Artikel 2:

Beland Lindahl, K., Johansson, A. Zachrisson, A. and Wiklund, R. forthcoming. Competing pathways to sustainability? Exploring mining controversies in the Swedish mountain region. Manuscript ready for submission to *Journal of Environmental Management*.

Artikel 3:

Zachrisson, A., and Beland Lindahl. forthcoming. Mineral policy and governance in Sweden: Political opportunity and mobilization of anti-mining actors. Manuscript to be submitted to *Resources Policy*.

Artikel 4:

Zachrisson, A. and Beland Lindahl, K. forthcoming. Policy and governance of mining in Sweden: Institutional space for local participation in mining development. Manuscript to be submitted to *Environmental Politics*.

Artikel 5:

Poelzer, G. forthcoming. *Extracting Legitimacy: Looking at SLO through Input, Throughput, and Output Legitimacy*; "kappa" of doctoral thesis to be defended in March 2018.

Artikel 6:

Yu, S., Poelzer, Gregory, Matti, S., Poelzer, Greg and Jagers, S. forthcoming. State of Place, State of Mind: Understanding the Factors that Drive Perceptions of Mines. Manuscript ready to be submitted to *Canadian Political Science Review*.

Artikel 7:

Matti, S. and Beland-Lindahl, K. forthcoming. Representing Conflicts: Comparing organized interests and citizens' attitudes surrounding contested mining projects. Manuscript in preparation.

Artikel 8:

Matti, S. and Beland-Lindahl, K. forthcoming. What shapes local attitudes to mine establishment? Exploring the impact of process legitimacy and place perceptions. Manuscript in preparation.

Artikel 9:

Johansson, A., Beland Lindahl, K. and Zachrisson, A. forthcoming. Deliberating Natural Resource Management Conflicts: Mining establishment in Northern Sweden. Manuscript in preparation.

Artikel 10:

Johansson, J., Johansson, B., Lööv, J., Nygren and Abrahamsson, L. forthcoming. Attracting young people to the mining industry – Six recommendations. Accepted for publication in *International Journal of Mining and Mineral Engineering*.

Artikel 11:

Segerstedt, E. forthcoming. Reviewing social sustainability challenges with focus on established mining communities; what does a social license mean to established mining companies? Manuscript in preparation.

Bilaga d; Invitation to Research Workshop

What's in a Social License to Mine?

Invitation to Research Workshop

LTU, Skellefteå, 3 May, 2015, 10.00 – 16.30

Luleå University of Technology invites you to an interdisciplinary workshop to unpack the concept Social License to Operate

Social license to operate (SLO) remains a key concept in the mining industry. It originates from companies' needs to gain local acceptance for operations that they want to carry out in, or in the vicinity, of communities with valuable mineral deposits. However, social licensing is a complex process involving the company, the community and the state which provides the institutional context. Without a proper understanding of community dynamics and the conditions under which local actors may be willing, or not, to bestow a "license", the term risks becoming a catchall rather than a useful framework for company community interaction. The main focus of this workshop is to improve the understanding of the concept SLO; its capacity to respond to the needs and aspirations of local people/communities involved in mineral exploitation; and, hence, its usefulness for companies that need to gain local acceptance for their operations.

We invite participants from all relevant disciplines to present and discuss their SLO related research. Register by sending an e-mail including a brief (no more than 200 words) description of your paper or talk to the convenors (address below) no later than April 1st. Non presenting participants are also welcome. The workshop format will be developed in light of the submitted abstracts.

For more information, please contact: Karin Beland Lindahl, Political Science, LTU, karin.beland.lindahl@ltu.se (workshop co-ordinator).

Send your registration to: Lennart Gustavsson, Georange, ordf@georange.se

This workshop is part of a Vinnova SIP STRIM 2016 strategic project to explore and operationalize the concept SLO. The outcomes of the workshop will feed into the strategic project and the further operationalization of the SIP STRIM agenda. The STRIM agenda identifies SLO as one of nine areas in which the Swedish mining industry is expected to set an example for social, economic and ecological sustainability.

SLO – research workshop 3/5, participants

<u>Namn</u>		<u>Abstracts</u>
Sara Moritz	SU	yes
saramoritz@gmail.com		
Håkan Tarras-Wahlberg	SU (Swedish Geological)	yes
hakantw@swedishgeological.com		
Hannu Heikkinen	University of Oulu	yes
Hannu.I.Heikkinen@oulu.fi		
Jasmiini Pylkkänen	University of Oulu	yes
Jasmiini.Pylkkanen@oulu.fi		
Örjan Pettersson	UmU	yes
orjan.pettersson@umu.se		
Lennart Gustavsson	GEORANGE	
ordf@georange.se		
Klara Eriksson	Hifab	
klara.eriksson@hifab.se		
Lars Mikaelsson	GEORANGE	
adm@georange.se		
Camilla Winqvist	KTH	
camilla.winqvist@abe.kth.se		
Maria Udén	LTU	yes
Maria.Uden@ltu.se		
Rufai Haruna Kilu	LTU	yes
rufai.haruna.kilu@ltu.se		
Andreas Johansson	LTU	yes
andreas.l.johansson@ltu.se		
Karin Beland Lindahl	LTU	yes
karin.beland.lindahl@ltu.se		
Johan Sandström	LTU	yes

johan.sandstrom@ltu.se

Michaela Kinnersjö UmU yes

michaela.kinner@gmail.com

Lena Abrahamsson LTU yes

Lena.Abrahamsson@ltu.se

Eugenia Segerstedt LTU yes

eugenia.segerstedt@ltu.se

Gregory Poelzer LTU yes

gregory.poelzer@ltu.se

Martin Karlsson LTU yes

martin.1.karlsson@ltu.se

Bilaga e; Läsa mer

- **Handbok för kommuner som står inför gruv- eller täktsatsningar**
Tillväxtverket, Text: Ramböll Management Consulting, Tillväxtverket, Sametinget, Naturvårdsverket och SGU
Stockholm, juni 2015
ISBN 978-91-87903-30-4
- **Sametingets syn på gruvor och mineraler i Sápmi**
Antaget i plenum, Åre 2014-05-20
- **Gruvindustrin Bakgrund** och förslag
Naturskyddsföreningen
Oscar Alarik 12 juni 2014 Version 1
- **Kumulativa konsekvenser för rennäringen**
Samarbetsprojekt mellan LKAB och samebyarna Gabna och Laevas
- **Fjällnära gruvdrift?** Konflikter om vägar till hållbarhet
Länsstyrelsen Norrbotten, LTU, UmU
- **”Social license to operate”: a relevant term in Northern European mining?**
Timo Koivurova, Arild Buanes, Larissa Riabova, Vladimir Didyk, Thomas Ejdemo, Gregory Poelzer, Päivi Taavo & Pamela Lesser
<http://dx.doi.org/10.1080/1088937X.2015.1056859>
- **Tools for monitoring social impacts of large scale industries**
Leena Suopajarvi, University of Lapland
Leneisja Jungsberg, Nordregio
Working paper 1
- **Ranking Oil, Gas and Mining Companies on Indigenous Rights in the Arctic**
Árran Lule Sami Centre
December 2016 Author: Research Professor Indra Overland
- **What is Free, Prior and Informed Consent?**
Árran Lule Sami Centre, December 2016, Author: Dr Emma Wilson
- **What is Social Impact Assessment?**
Árran Lule Sami Centre, January 2017, Author: Dr Emma Wilson
- **Final Project Report**
Árran Lule Sami Centre
Project funded by the Ministry of Foreign Affairs, Norway. Period: 1 October 2013 – March 2017
Project Leader: Sven-Roald Nystø
Scientific Leader: Professor Piers Vitebsky
Research Coordinator: Dr Emma Wilson

Bilaga f; Intervjuer/samtal

SIP STRIM Strategiskt projekt Social License to Operate – dialog kring hållbar gruvdrift

Som del i det strategiska projektet kring Social License to operate (SLO) har projektledare Lennart Gustavsson genomfört 13 samtal med intressenter i och kring svensk gruvnäring. Både med intressenter som jobbar inom eller för gruvindustrin men också med intressenter som uttalat är negativa till en svensk gruvindustri. Intressenterna var representerade från följande organisationer:

Bergstaten, SveMin, SGU, Sametinget, SSR, Urberggruppen, Boliden AB, LKAB, Länsstyrelsen i Västerbotten, Länsstyrelsen i Norrbotten, Region Västerbotten och Region Norrbotten.

Samtalen har kretsats kring följande frågeställningar:

1. Med världens behov av metaller – hur ser en hållbar gruva ut för dig?
2. Vad betyder SLO (social license to operate) för dig?
3. Går det att komma fram till gemensamma visioner om en hållbar framtid?

Varje samtal pågick i ca 60 min. Efter varje samtal har Lennart Gustavsson gjort en sammanfattning av samtalet. Nedan kommer de sammanfattade samtalen att redovisas, dock utan att namnge vem som har sagt vad.

Samtal 1

- 1) *Metaller är i dagsläget inte utbytbara och återvinning räcker inte för att försörja samhället med metaller. Kiruna kan vara ett exempel på en hållbar gruva där man utifrån naturresursutnyttjande breddar och diversifierar sitt näringsliv.. Samspelet med det omgivande samhället är viktigt. Gruvor kan skapa sysselsättning och välfärd.*
- 2) *SLO kan man inte köpa utan den måste man förtjäna. SLO kan se olika ut på nationell, regional och lokal nivå. LKAB och Boliden har genom sin historia ett "försprång" för att få SLO. Enbart en gruva kanske inte ger SLO, det krävs mer. SLO är en process.*
- 3) *Vi (i norr) måste bli bättre på att berätta vår historia. Diskussionen bör drivas/ledas av neutral part. Processen är i vissa delar politisk. Gemensamma visioner kan vara svårt att nå men en ömsesidig acceptans och respekt är viktig för konstruktiva dialoger.*

Samtal 2

- 1) *Ja, det finns hållbara gruvor där de tre hållbarhetsmålen kan uppnås. Vad gäller metall- och mineralproduktion är det viktigt att skilja på produkt och verksamhet. Är vår produkt hållbar? Ja det är den för den går att återvinna i evigheten och detta är något som är unikt för denna bransch. Sedan kan man fråga sig om en enskild gruva är hållbar- ja det kan den absolut vara, men man måste definiera vad som det innebär. Idag finns inget sådant system att hållbarhetsklassa verksamhet eller produkt (inom vår bransch) men det är något som vi behöver. Kraven förändras över tid och samhällets krav på hållbarhet utvecklas. Dagens lagstiftning tendera till att bli godtycklig (speciellt vad gäller nya gruvor).*

- 2) *Social Licence to Operate handlar om samhällets acceptans för allt vad vi gör. Bilden av branschen är ofta en bild av en kortsiktig verksamhet som tjänar mycket pengar (roffar) och lämnar oläkbara sår efter sig. SLO handlar om allt vi gör och att vi behöver vara toppresterare inom alla områden. Frågan kan var om det är branschen eller det enskilda bolaget som ska ta diskussionen/dialogen.*
- 3) *Det är dags att se över miljölagstiftningen. En sammantagen hållbarhetsbeskrivning som hanterar de tre hållbarhetsmålen samtidigt vore att föredra. Dettas knyter an till vad svaret på första frågan var. Med en definition vad en hållbar gruva är så kan vi visa att på det sätt vi driver vår verksamhet så kan hållbara lösningar inom alla tre hållbarhetsområden genomföras. Vissa delar är svagare och andra starkare idag och allt går att utveckla. Jag menar inte att vi nått skapelsens krona idag, utvecklingspotential finns. Det vi gör dock med det "know how" vi har i våra verksamheter och med den stränga lagstiftning vi har i det länder vi verkar så bedriver vi vår verksamhet på ett bra sätt. Vi har också ett internt driv att vara i världsklass i vår hållbarhetsprestanda och att det utgör basen för allt vi gör.*

Samtal 3

- 1) *Omställningen till ett hållbart samhälle kräver metaller. En hållbar gruva bör ha en nollvision (jfr trafiken). Sverige ska vara ett föregångsland där vi med hjälp av bl.a. miljöbalken visar på vägen mot ett hållbart samhälle.*
- 2) *SLO är ett begrepp man många. Malmberget kan vara ett avskräckande exempel där många ser sig som osynliggjorda och inte delaktiga i olika processer. Viktigt med en ständig dialog. Gruvverksamhet ska i så liten utsträckning som möjligt begränsa andra verksamheter.*
- 3) *Det viktiga är att tillämpa befintlig lagstiftning. Det behövs nödvändigtvis inte ny. är inte alltid bra. Avtal kan inte stå över lag.*

Samtal 4

- 1) *Uttag av ändliga resurser är inte långsiktigt hållbart men kan i vissa lägen vara nödvändigt. Det handlar om att maximera användandet av det redan brutna och minimera uttaget av jungfruliga resurser. Varje gram metall vi använder ska vara på rätt plats, tex behöver vi kanske fortsätta bygga järnvägar och tunga brokonstruktionen av stål och betong men varför ska vi använda dessa material i hus när det finns alternativ tex innovativa träkonstruktioner. Varje gång vi designar/uppfinner något nytt behöver vi tänka bort metallerna och försöka fokusera på att få fram ersättningsmaterial. Det vi redan brutit ut ska givetvis återvinnas till 100 %. Det handlar om att kunna se helheten. De fyra hållbarhetsprinciperna ska vara vägledande:*

I det hållbara samhället, utsätts inte naturen för systematisk..... koncentrationsökning av ämnen från berggrunden (t.ex. fossila bränslen, metaller och mineraler)

... undanträngning med fysiska metoder (t.ex. avskogning och utarmning av ekosystem)

... koncentrationsökning av ämnen från samhällets produktion (t.ex. svårnedbrytbara kemikalier som bromerade flamskyddsmedel och naturligt förekommande ämnen som kväve)

... och det finns inga strukturella hinder för människors hälsa, inflytande, kompetens, opartiskhet och mening.

Det är viktigt att försöka hitta en gemensam definition av hållbarhet. Hållbarhet borde var en idé som kunde bli en stor exportvara. Certifiering i någon form skulle kunna vara möjligt.

- 2) *Social Licence to Operate* innebär att man vill vara i någon annans "backyard". SLO kan ses som en kommunikationsplattform som inte är juridiskt bindande utan bygger på förtroende. Det är viktigt att "kompetenssäkra" det första samtalet samt att inse att det ofta finns en stor skillnad vad gäller resurser bland de olika aktörerna. Kan man hitta en gemensam kunskapsbas? SLO innebär att jag som exploatör med allvar gör mer än vad som krävs. En "Socialmötesplats" kan teoretiskt föregå en SLO-process där transparens är viktigt.
- 3) Viktiga att tänka hållbart i innovationsarbetet. Gemensamma visioner är möjliga för att vi måste. Det handlar många gånger inte om antingen eller utan om både och. Ekologisk kompensation kan vara möjligt om gruvföretaget på riktigt är intresserade av naturvårdsfrågorna och verkligen jobbar aktivt att tex lösa vattenfrågor, stärka biologisk mångfald, jobba för klimatneutralitet etc men ofta idag handlar det dessvärre bara om att avsätta sämre mark någon annan stans för att få tyst på ev kritiker..

Samtal 5

- 1) *Världen behöver mer metaller och om lagar och regler följs så borde produktionen kunna ske på ett hållbart sätt. Om fler förstod sin roll i samhället och kunde se varifrån metaller (som är helt nödvändiga för ett modernt liv) kom skulle acceptansen öka och synsättet "not in my Backyard" skulle minska. Viktigt är att processen är förutsägbar. SveMin är generellt sett för svaga (resursbrist). SveMin borde kunna kommunicera bättre och våga ta plats i debatten.*
- 2) *SLO innebär egentligen inte bara att vara accepterad utan att också vara välkommen. Det finns "pådrivande" krafter från storstäderna som ser Sverige utanför storstäderna som ett reservat. Man saknar kunskap om hur samhället byggs. Generellt sett så finns en stor kunskapsbrist. Viktigt att företagen blir bättre på "storytelling". Att arbeta med "added values" (jfr diamanter) kan vara en väg. I stället för att "köpa" sig SLO kan företag agera som delaktiga i samhällsbyggandet genom att t.ex. investera i lokala företag. De flesta bolag vill göra rätt och är inte korrupta.*
- 3) *FN:s globala mål kommer att ge möjlighet att komma vidare. Alla 17 målen kräver metaller och energi. I dagsläget arbetar en del myndigheter bara med ett av de tre hållbarhetsmålen. Alla myndigheter bör hantera alla tre hållbarhetsmålen samtidigt (även om man är specialiserad mot ett). Man kan inte välja bort något av målen. Vid en översyn av de nationella hållbarhetsmålen bör detta beaktas. Ska miljömålen nås måste*

alla tre målen finnas med. Positiv särbehandling innebär att negativ särbehandling förekommer. En avgörande fråga är på vilket sätt vi kan hantera tillgång till mark för olika intressen.

Samtal 6

- 1) *En i verklig mening hållbar gruva har aldrig setts. Miljöpåverkan med bl.a. utsläpp och deponier är inte hållbart*
- 2) *Olika näringar är inte jämnstarka. Renskötseln "startar" i ett underläge. I slutändan tvingas renskötseln och den samiska kulturen att acceptera/backa. Renskötselns nuvarande utformning utifrån samebyar bör utvecklas. Nuvarande situation leder till en "stordrift" som långsiktigt inte är hållbar. En utveckling mot en mer extensiv renskötsel borde vara möjlig där samebyarna demokratiseras och görs mer jämställda. Samebyarnas möjligheter att bedriva kompletterande näringar borde utvecklas. Det finns olika exempel där renskötseln "köpts" för att övriga näringsutövare ska få acceptans.*
- 3) *Att göra sametinget till sakägare vid exploateringar inom Sapmi kan var ett sätt att tydliggöra rättigheter och skyldigheter. "Free prior and informed consent" (fritt och informerat förhandssamtycke) kan var ett sätt att hantera motstående intressen. Internationella exempel (bl.a. Norge) borde kunna nyttjas i arbetet i Sverige. En ökad kunskap om kumulativa effekter är nödvändig för att ömsesidig förståelse ska kunna utvecklas.*

Samtal 7

- 1) *Det är viktigt att skapa en ökad förståelse om metallers och mineralers betydelse i samhällsbygget och att det finns ett fortsatt behov av utvinning även i ett samhälle där man arbetar aktivt för hållbar utveckling. Viktigt med ökad information/kommunikation om det hållbarhetsarbete som bedrivs i branschen, och som ökar i intensitet och omfattning. För att utvinning ska kunna bedrivas och utvecklas är tillståndsgivningsprocessen ett bekymmer. Det handlar om svårigheter kopplat t.ex. till tillgången till mark, Natura 2000-områden och vattenfrågor. Olika intressen i samhället står ofta emot varandra. Synen på hållbarhet varierar och en helhetsbild där alla tre dimensionerna - miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet - balanseras kan saknas. Tenderar att ha ersatts av sektorsbegrepp där de olika hållbarhetsaspekterna hanteras separat.*
- 2) *Social Licence to Operate är en viktig fråga men frågan är om vi vet vad vi menar med begreppet. Det kommer alltid att finnas de som är motståndare till nya gruvor. Kan branschen tydligare visa på samhällsnyttan med metall- och mineralutvinning? Media har på olika sätt en nyckelroll i att skapa "den allmänna bilden", där bl.a. återkopplingen till historien spelar en roll. Ofta lyfts enbart det negativa (miljöpåverkan, staten får stå för kostnaderna, osv.) men sällan lyfts att mycket av vårt välstånd kommer från branschen och att vi i Sverige har en "hållbarare" gruvdrift än i jämförbara länder, både sett till utsläpp av föroreningar, energieffektivitet och klimatpåverkan. Viktigt att lyfta begreppet långsiktig hållbarhet till en övergripande diskussion. Social Licence to*

Operate handlar också om att kunna visa sin betydelse inom alla tre hållbarhetsaspekterna. Ibland kan det bli en fråga om att bara städa gamla försyndelser för att vinna förtroende. Industrin generellt har utmaningar i att synliggöra sin betydelse för samhället i stort. Viktigt att "bjuda in" de som har synpunkter och ha en aktiv dialog med de som berörs av verksamheterna lokalt. Det är också viktigt öka kunskapen och inbjuda till dialog i andra delar av samhället där kännedomen om vad gruv- och mineralnäringen är för något är mycket liten.

- 3) Viktigt att skapa ökad förståelse/kunskap om andra aktörer och synsätt för att få till stånd en bättre dialog. En fråga är om alla aktörer hittar incitament för att öka sin egen kunskap och kompetens. Hur kan man skapa incitament för ökad kunskap? Vad vinner man med ökad kunskap? Det finns tydliga incitament för branschen, men vad har exempelvis en renägare att vinna på att bättre förstå gruvbranschens förutsättningar. Lagstiftningen och de politiska signalerna är i vissa stycken motsägelsefull.*

Samtal 8

- 1) Nyproduktion av metaller behövs. En hållbar gruva är hållbar ur alla tre hållbarhetsmålen. En målsättning bör vara att man kan lämna en avslutad verksamhet utan att ha ett långsiktigt tillsynsbehov.*
- 2) Social acceptans handlar inte bara om individuell acceptans utan handlar också om en samhällelig acceptans i vid mening. Roller och ansvar mellan bolag och samhälle är ibland otydliga. I vissa fall lägger samhället i stort för stora förväntningar för samhällsättaganden på bolaget. I andra fall tar samhället (kommunen) på sig för stora kostnader för anpassning till den större kostym som tros bli följden av en gruvverksamhet.*
- 3) Målet bör vara att uppnå en "win win"- situation. Men eftersom det i grunden är olika intressen så är det svårt. Vikten av respekt mot andra människor är en grund. Fysiska möten är fortfarande det bästa sättet att på ett respektfullt sätt mötas. Det handla om att "våga" bjuda in de som tycker olika till mötesplatser. En översyn av lagstiftning kan behövas där man bl.a. kan titta på den finska lagstiftningen. Hur mineralersättningen fördelas kan vara något att fundera vidare på.*

Samtal 9

- 1) Nyproduktion av metaller behövs men... är ökad konsumtion det som ger människor ett "gott liv"? En hållbar gruva måste kunna visa på att alla tre hållbarhetsmålen kan uppfyllas. Rimligast är att utveckla de befintliga gruvorna och gruvområdena. Undantag för gruvverksamhet och prospektering bör göras för vissa områden.*
- 2) Den sociala delen måste synliggöras mer. SLO är i stort sett allt som inte handlar om pengar.*
- 3) "Free prior an informed concent" kan vara en bra metod. Viktigt att lyfta fram "traditionell kunskap". Sametinget väntas få ett uppdrag att utveckla kunsakepen om traditionell kunskap. Det är viktigt att klargöra sakägarfrågan.*

Samtal 10

- 1) *Världens behov av metaller skulle teoretiskt sett kunna anses som tillfredsställd men eftersom det tenderar att vara "en mänsklig rättighet" att konsumera så behövs en viss nyproduktion. Är människan villig att ändra sina livsmönster eller?*
- 2) *Vad gäller Social Licence to Operate så hänger allt ihop! Erfarenheterna från arbetet med skogen kunde vara värda att "ta rätt på". FPIC innebär inte ett veto men kan betyda "no go zones". Vetot kan sägas gälla kärnavfall och hälsofarlig verksamhet. Ett ratificerande av ILO 169 har i sig ett pedagogiskt värde.*
- 3) *Vad är hållbarhet om vem definierar den? Social hållbarhet är en del som ingår i all annan hållbarhet. Man ska inte diskutera hållbarhetsmålen separat. SSR har genom sin erfarenhet ett försprång vad gäller diskussionen om hållbarhet. Hållbarhetsbegreppen kan bli lite olika om de diskuteras i en lokal eller global kontext. SLO ska inte gå att köpa. Ett tydligare ramverk från staten skulle kunna underlätta. Exempel från bl.a. Australien och Kanada borde kunna användas. T.ex. kunde det vara intressant att titta på hur en återföring av resurser skulle kunna ske. Renskötseln är bruksrättens bärare medan rennäring är den enskildes verksamhet. SSR är företrädare för rätten. Renskötseln ska också ses som en fastighetsrättslig fråga.*

Samtal 11

- 1) *I princip så finns inte en hållbar gruva men vi har ett behov av metaller. Den kritik som riktar sig mot gruvbrytning men inte mot skogsbruket är att skogen till skillnad från gruvorna är förnyelsebar. Vi förstår skogsbruket och dess produktion men det är mycket svårare att förstå hur vi producerar metaller.*
- 2) *SLO = acceptans. Det krävs en kontinuerlig dialog. Arbetet i Pajala kan vara ett föredöme. Man kan invaggas i tron om att man som företag har en SLO men kan "vakna en morgon" utan SLO. Det är tänkbart att man på olika sätt kan "köpa" sig en SLO.*
- 3) *Det är svårt att tänka sig en situation som rör markanvändning där det inte skulle finnas motstående intressen. Eftersom alla inte kan bli överens så kanske begreppet "you should be able to live with it" kan fungera.*

Samtal 12

- 1) *Begreppet hållbarhet är inte enkelt definierat. När man diskuterar och för dialog är det därför viktigt att först klargöra vad samtalet ska handla om. Det finns inte ett hållbart samhälle utan gruvor. Gruvverksamheter i ett hållbarhetsperspektiv måste handla om analyser som innehåller allt från hur motiverat det är att bedriva verksamheten till hur verksamheten ska avslutas. "No-net-loss" kan vara ett sätt att arbeta där man använder sig av ekologisk kompensation och där man i slutänden aldrig ska hamna på "minussidan".*

- 2) *SLO handlar om samhällets acceptans för en viss verksamhet på en viss plats men också om en generell förståelse för det primära behovet av metaller och därmed gruvdrift.*
- 3) *Det kan gälla om att hitta former för att ge varandra (olika markanvändare) plats. Många olika aktörer bör träffas för dialog och information. Det krävs kvalificerad projektledning (som ska finansieras) för att mötesplatserna ska fungera och bidra till utveckling. Ökad kunskap om olika aktörers aktiviteter och framtidsplaner kan utgöra grund för gemensamma insatser. Vem ska initiera och leda?*

Samtal 13

- 1) *Ur ett strikt hållbarhetsperspektiv kan inte gruvbrytning, som innebär ett uttag av ändliga resurser, vara hållbar. Men metaller/mineraler behövs i ett samhälle och det behövs en nyproduktion. Viktigt att en gruva visar på en hållbarhet, inte minst en ekonomisk långsiktig hållbarhet. Ett antal exempel i närtid visar på nödvändigheten av resurser för återställning.*
- 2) *Det handlar om en bransch som på olika sätt är "känslig". Det gäller att kunna hantera de känsliga frågorna. Tidiga och regelbundna informationsinsatser behövs. Det kan vara lättare att få en SLO på ett övergripande plan än på ett lokalt/regionalt plan. Det krävs ett visst mått av social kompetens.*
- 3) *Konsensus kan vara svårt att uppnå. Miljöprövning bör ske av helheten. Processen bör vara tydlig och förståelig för inblandade parter och allmänhet. Avtalslösningar kan vara ett sätt att minska konflikten om ett enskilt intresse. Det är viktigt att skapa mötesplatser för alla.*

Avslutande fråga kring mötesplatser

En avslutande fråga kring mötesplatser ställdes också till respondenterna. Samtliga svarade att mötesplatser och dialog är viktig. Övriga aspekter som lyftes fram var att:

- *Parterna diskuterar på ett respektfullt sätt*
- *En mötesplats är spännande, kreativ och bidrar till nytänkande*
- *Mötesplatser är viktiga. Det är nödvändigt i processer att vidga sakärbegreppet och säkerställa resurser för intressenternas möjlighet till ett så jämlikt deltagande som möjligt.*
- *Respekt för varandra och kunskap om varandras verklighet är viktig.*
- *Det är också viktigt att det handlar om ett givande och tagande och inte enbart om information*
- *Möten mellan olikheter och olika intressen är viktiga. Det är viktigt att försöka utjämna skillnader i styrka och resurser för att kunna göra dialog och samråd mer jämlika.*
- *Det är bra om beslutsfattare/politiker finns på plats.*

Bilaga g; Mötesplats - STRIM

GEORANGE och Luleå Tekniska Universitet bjuder in till Mötesplats – STRIM.

Arenan vill bl.a.:

- presentera resultaten av SIP – STRIM:s strategiska projekt ”Social License to Operate” (SLO)
- ta del av olika aktörers syn på det fortsatta arbetet
- peka ut kommande steg för fortsatt arbete inom området
- diskutera möjligheterna att etablera en mötesplats för dialog med representation från alla olika intressen

Dag: Tisdag 19 september

Tid: 10.00 – 16.00 (lunch 12.00 -13.00)

Plats: Luleå Tekniska Universitet, lokal Korsningen: D2214

<https://www.ltu.se/maps/campusmap/>

Bakgrund

Gruvindustrin har kommit att bli mer och mer ifrågasatt av omgivande samhälle och fokus har riktats mot industrins betydelse för social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Dialogen med omgivande samhälle har ifrågasatts och spelplanen för hur och var gruvindustrin kan verka har förändrats. I STRIM agenda är Social License to Operate (SLO) ett av nio områden där målet är satt att svensk gruvindustri ska vara ett föredöme inom social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet, häri ligger även en förbättrad dialog med omgivande samhälle.

Arenan som är kostnadsfri genomförs som en workshop under ledning av Inger Aspåker

www.konkret.nu

Ta chansen och delta i intressanta diskussioner med stora möjligheter till lärande och inflytande.

Anmälan (senast 8 september) + information

Lennart Gustavsson

ordf@georange.se

070 34396 85

Mötesplats – STRIM, 170919

Program

09.30 Kaffe, registrering

10.00 Välkomna!

Sabine Mayer, Inger Aspåker

10.10 Vad är SLO (Social Licence to Operate)?

- Om SLO; vad det är och vad det inte är?

10.30 Frågor/diskussion

10.45 SLO i svensk praktik

11.40 Frågor/diskussion

12.00 Lunch

13.00 Workshop 1 – Gruvföretag och lokalsamhällets aktörer

13.40 Workshop 2 - Mer kunskap?

14.15 Fika

14.30 Workshop 3 - Behövs en arena?

15.10 Workshop 4 - Utformning av ny arena

15.50 Avslutning

Anmälda deltagare 170919

Pontus Westrin	SGU
Lennart Gustavsson	GEORANGE
Lars Mikaelsson	GEORANGE
Erika Skogsjö	SveMin
Karin Beland Lindahl	LTU
Christian Fohringer	SLU
Dan Avango	KTH
Niclas Dahlström	LTU-Business
Andreas Johansson	LTU
Ulf Wiklund	Tyréns
Martin Karlsson	LTU
Anna Zachrisson	UmU
Sabine Mayer	LTU
Eugenia Segerstedt	LTU
Inger Aspåker	Konkret
Klara Eriksson	Hifab
Matz Sandström	RISE
Lotta Lauritz	LKAB
Anders Jakobsson	Bergsstaten
Johan Morin	Bergsstaten
Mats Aunes	Bergsstaten
Åsa Persson	Bergsstaten
John Krispinsson	Bergsstaten
David Berggård	Länsstyrelsen BD
Afnan Khabiri	Beowulf
Lena Abrahamsson	LTU
Emma Rönnblom-Persson	Boliden
Bengt Ivansson	Skellefteå kommun
Ulf Blomqvist	Region Västerbotten
Bengt Strandberg	Älvsbyns kommun

Bilaga h; Urval av seminarier/mötesplatser

Framtidens gruv- och mineral

<http://www.framtidensgruvochmineral.se/>

Load up north

<https://www.loadupnorth.se/>

Mistra Arctic

<http://www.mistraarctic.se/>

Bergforsk

<http://www.bergforsk.se/>

Sveriges Geologiska Undersökning

<https://www.sgu.se/om-sgu/eventang/genomforda-eventang/20172/sgu-i-almedalen-2017/>